

Vertrouwen in het product kunstgras

De visie van kunstgraskenner Gerrit de Koe

Gerrit de Koe, Hoofd Buitenaccommodaties van het stadsdeel Oost-Watergraafsmeer in Amsterdam en cursusleider bij Segment Groep voor sportveldbeheerders, beleidsambtenaren en voorbereiders die meer willen weten over de aanschaf en aanleg van kunstgrasvelden, staat in zijn regio ook wel bekend als de kunstgrasgoeroe. In verschillende media heeft hij reeds enkele opvallende uitspraken gedaan. Dit artikel confronteert De Koe met vier eerdere uitlatingen en vier andere aan kunstgras gerelateerde stellingen.

Auteur: Joris van Meel

Uitspraak 1: “De spelers van nu zijn een soort proefkonijn voor de voetballer van later.”

De Koe: “Kunstgrasmatten moeten voldoen aan een aantal kenmerken om door ISA te worden goedgekeurd. Zo mag de mat niet te dicht en niet te hard zijn, moet er een bepaalde balsnelheid op behaald kunnen worden en moet er een bepaalde demping zijn. De eerste twee seizoenen dat op een kunstgrasveld gespeeld wordt, voldoet het veld nog wel aan de gestelde eisen, maar daarna waarschijnlijk niet meer. De kunstmatige sprietten gaan namelijk nog steeds te snel plat liggen; die richten zichzelf nooit meer op. Mogelijk moeten we dus zeggen dat dat het dus is, maar het probleem vind ik dat het product zo niet wordt verkocht. Er wordt namelijk gedaan alsof de grassprietten voor altijd omhoog zullen blijven staan, maar dat gebeurt dus helemaal

niet! Bij de gefibrilleerde vezel is het helemaal erg en heb je na een seizoen of vier een wolachtige structuur. Daarnaast gaan demping van een veld en het gevoel dat je ‘in de mat staat’ ook achteruit. Je kunt er nog steeds uitstekend op voetballen, maar je moet niet verwachten dat het veld nog steeds zo goed is als toen je het net begon te gebruiken. Natuurlijk neemt de kwaliteit van de velden door de jaren heen toe, maar dat heeft te maken met het veranderen van de dikte en de vorm van de vezels. Ik zie echter nog steeds geen verbetering in de *performance* na twee tot drie jaar. Ik hoop dat de fabrikanten, door meer materiaal in de vezel te verwerken (wat nu overigens ook al gebeurt) kunnen zorgen voor een stevigere vezel die, meer dan nu het geval is, recht omhoog blijft staan. Ook moeten zij werken aan de moleculaire structuur en de vorm van de vezel, zodat die soepel blijft.

Een vezel moet na zes tot zeven jaar als het even kan nog net zo recht en soepel zijn als in het eerste jaar. Nu is het ook nog eens zo dat een kunstgrasveld goedgekeurd wordt na een test waarbij gekeken wordt naar de slijtage van de vezels na 5000 cycli. Door de testinstituten wordt dit aantal gelijkgesteld aan de slijtageweerstand van vijf jaar, maar dat kan ab-so-luut niet! Die 5000 cycli is een aanfluiting en moet bijgesteld worden naar minimaal 20.000 cycli. De spelers van nu zijn in mijn ogen dan ook proefkonijnen die de velden intensief moeten gaan bespelen om er achter te komen of de veranderingen aan de vezels voor het gewenste effect zorgen. Het is niet anders.”

Uitspraak 2: "Kunstgras moet je alleen aanleggen als je echt niet anders kan en je geen ruimte hebt voor natuurgrasvelden."

De Koe: "Het aanleggen van een kunstgrasveld is een pure managementoverweging. Het aanleggen van een natuurgrasveld is namelijk vele malen goedkoper. Waarom zou je vier tot vijf ton uitgeven, als je ook met een tiende van dat bedrag klaar kunt zijn? Een kunstgrasvoetbalveld is ideaal binnen steden en dorpen waar je te maken krijgt met uitbreidingswijken. Het zorgt ervoor dat je de sportvelden veel intensiever en multifunctioneel kunt gebruiken. Wij zitten hier natuurlijk in Amsterdam, waar de druk op de ruimte alleen maar toeneemt. In een dergelijke omgeving wordt dan ook met argusogen gekeken naar al die mooie groene sportvelden midden in de stad, die de helft van de tijd niet worden gebruikt. Als je dan kunt aantonen dat je met kunstgras wel 100% sport- en ander medegebruik kunt garanderen, sla je twee vliegen in één klap. Aan de ene kant kun je de sport in de stad behouden, wat de leefomgeving een stuk prettiger maakt; aan de andere kant is er sprake van efficiënt ruimtegebruik."

Uitspraak 3: "Betaald voetbal op kunstgras is grote onzin."

De Koe: "Zeker! Ik denk dat de huidige kunstgrassoorten nog niet geschikt zijn om multifunctioneel te kunnen worden gebruikt. Als je een heel groot evenement in een stadion wilt organiseren, rijden er zware vrachtwagens over je veld en zullen er liters bier en andere troep in je veld terecht komen. Ik weet niet of je dat wilt. Je kunt er dan beter voor kiezen om, zoals in de Amsterdamse Arena gebeurt, regelmatig een nieuwe mat in je stadion aan te leggen of -net als in de Arnhemse Gelredome- je natuurgrasveld in stukken naar buiten te rijden. Misschien is het wel een idee om in die Arnhemse bakken stukken kunstgras te leggen in plaats van het natuurgras dat er nu in ligt. Je hebt dan die hele zandonderbouw niet nodig, waardoor die bakken lichter en dus gemakkelijker en goedkoper te vervoeren zijn. Als kunstgras op die manier in een voetbalstadion aangelegd wordt, en er worden in dat stadion ook veel andere grote evenementen georganiseerd, heeft kunstgras in het betaald voetbal wel toekomst. Je ziet echter in het betaald voetbal ook clubs waar het stadion alleen voor voetbalwedstrijden wordt gebruikt. Een voorbeeld daarvan is Heracles

Almelo. Dat is natuurlijk door de markt geïnitieerd, want de fabrikanten van die matten willen *exposure*. Maar het hoeft echt niet voor de BVO's. Daarnaast, de huidige voetbalprofs vinden kunstgras vaak helemaal niets. Naast de Arena ligt een prachtig kunstgrasveld, maar dat wordt nooit gebruikt. Het aanleggen van kunstgras in voetbalstadions slaat -wanneer het alleen gebruikt wordt voor voetbal- absoluut nergens op. De grasbeheerders van de diverse stadions zijn mijns inziens prima in staat hun natuurgrasmat te beheren."

Uitspraak 4: "De sportveldbeheerder is aan zijn gemeente verplicht zich in de materie kunstgras te verdiepen."

De Koe: "Als jij een huis koopt van vier tot vijf ton, bereid jij je maanden voor en wil je er alles van weten om ervoor te zorgen dat je geen miskoop doet. Voor kunstgras geldt in mijn ogen hetzelfde. De onderbouw van een kunstgrasveld moet minimaal dertig jaar meegaan, dus je zadel je opvolgers en clubs echt ergens mee op, wanneer jij niet de goede keuze maakt, geen goed vooronderzoek hebt gedaan of geen goed bestek hebt gemaakt. Al dat soort zaken moet je goed op orde hebben. Het aanleggen van een

Specialist op het gebied van aanleg en onderhoud van sportvelden

Optimaal resultaat Scherpe prijs

Aannemingsbedrijf van Zuijlen BV
Contactpersoon: P.J. van Zuijlen

Lagehaarsedijk 9b
3455 RN Haarzuilens
T: 030-6771557

E: vanzuijlenbv@vanzuijlenbv.nl
lid BSenC

kunstgrasvoetbalveld is niet te vergelijken met de aanleg van een natuurgrasvoetbalveld. Op de eerste plaats kost het je veel meer geld. Daarnaast verschilt de onderbouw van een kunstgrasveld van de onderbouw van een natuurgrasveld. Je moet toch een halve meter uitgraven en je zult je van tevoren af moeten vragen waar je naar toe gaat met die grond. Daarbij kan het ook nog eens zo zijn dat die grond vervuild blijkt te zijn. Mocht dat zo zijn, kost dat je zomaar €70.000,- meer om die grond te laten reinigen. Daarnaast heb je rekening te houden met milieu-onderzoeken en mogelijke bouwvergunningen. Mocht je jouw veld vlakbij een wijk willen aanleggen, dien je vooraf een lichthinderonderzoek

te laten doen om overlast te voorkomen. Er wordt op een kunstgrasveld namelijk altijd getraind, wat met zich meebrengt dat er lichtmasten rondom het veld worden geplaatst. Je kunt het zo gek niet bedenken of mensen leveren er commentaar op. Daarnaast is je plan van aanpak van groot belang. Wanneer ga je wat doen en hoeveel budget heb je ervoor? Betrek je collega's, opzichter en club erbij. Ik ga altijd met de clubs waar een kunstgrasveld aangelegd moet worden langs een stuk of vijf andere kunstgrasvelden om hun te laten zien wat er mogelijk is. Om de velden met elkaar te kunnen vergelijken heb ik een puntensysteem ontworpen, waarbij het veld wordt gekeurd op basis van gevoel. Voor

een leek moeten de technische aspecten waaraan een kunstgrasvoetbalveld moet voldoen namelijk wel behapbaar worden gemaakt. Ik vraag die mensen dan ook altijd hun voetbalschoenen mee te nemen om er zo voor te zorgen dat zij voeling krijgen met de mat. Zo kunnen zij aangeven hoe het veld eruit ziet en hoe het voelt. Staan zij in de mat of hebben zij het gevoel erop te staan? Daarnaast vind ik het belangrijk dat zij kijken naar bijvoorbeeld de mate van slijtage van zo'n mat. Mensen moeten op hun knieën om te bekijken of de vezels al aan het wikkelen (krullen, JvM) of aan het splijten zijn. We hanteren dus subjectieve criteria die op deze manier iets objectiever worden gemaakt. De uitkomsten van het veldonderzoek tellen naast de prijs, kwaliteit, garantie en de onderbouw voor 20% mee in de eindbeslissing. We komen er met dit systeem eigenlijk altijd uit. Het is gefundeerd, democratisch en in de praktijk getest. Naast de uitkomsten van het puntensysteem zijn er natuurlijk ook technische specificaties, die door mij worden ingevuld. Zo krijgt een veld bijvoorbeeld meer punten wanneer een vezel dikker dan 150 µm is. Ik wil een gemiddelde kwaliteit aan kunstgrasvelden binnenhalen, maar dan wel een die aan de bovenkant van het gemiddelde zit. Ik hoef geen topvelden, want die zijn simpelweg te duur. Op basis van het puntensysteem en de prijs kies je voor een bepaald veld. Degene die bovenaan staat, wordt gevraagd bij ons een veld aan te komen leggen. Dat heeft ervoor gezorgd dat er op onze sportparken velden van veel verschillende fabrikanten liggen. Het gaat dan dus niet om de laagste prijs, maar om de economisch meest voordelige aanbieder. Ik hoef geen aannemer uit te knijpen. Ik wil gewoon een goede constructie tegen een juiste prijs. Het puntensysteem kan alleen worden ingezet als je een meervoudig onderhandse aanbesteding doet. Je kiest dan namelijk niet alleen de aannemer zelf, maar ook de mat. Nu word ik echter door mijn stadsdeel verplicht vanaf 2007 een openbare aanbesteding te doen, zodat ik mijn systeem niet kan hanteren. Ik heb daarom een lijst met criteria opgesteld waaraan de mat in ieder geval moet voldoen. Ik ben daarvoor aan de bovenkant van het middensegment gaan zitten, zodat ik in ieder geval verzekerd ben van een goed veld. Ze mogen van mij best een veld uit de toplaag aanbieden, maar dat moet wel tegen een lagere prijs gebeuren. Je moet bij een openbare aanbesteding namelijk de goedkoopste aanbesteding nemen."

Stelling 1: Ook kunstgras moet je als gemeente zelf willen onderhouden.

De Koe: "Wij hebben hier op dit moment negen kunstgrasvoetbalvelden en daar komen er in de toekomst nog wel een paar bij. Daarnaast beschikken we over aardig wat eigen materiaal. Het is voor ons dan ook voordeliger en beter het onderhoud aan onze kunstgrasvelden zelf te doen. De grootste vijand van een kunstgrasveld is stof. Je moet er daarom voor zorgen dat dit regelmatig uit de velden wordt gezogen. Wij hebben de beschikking over een machine van Redexim, waar we inmiddels een industriële stofzuiger met filters achtergehangen hebben. Ook hebben we een Desso-machine die voorzien is van twee tandenwalsen, die door je veld heen prikken en zo het rubber los maken. Op die manier proberen we de dichtslibbing van het veld tegen te gaan. Wanneer stof namelijk neerzakt tot onder het rubber infill op de twee centimeter zand kan het veld dichtslibben. Dat zorgt ervoor dat het water niet weg kan zakken en je jouw veld bij wijze van spreken kan weggooien. Je zult dat proces zo lang mogelijk voor je uit moeten zien te schuiven. Dat kan alleen maar door middel van goed beheer en onderhoud. Deze methode blijkt enorm goed te werken: nadat je vijf keer met de machine over je veld heen bent gegaan, zie je een mengsel van zand en rubber op je veld liggen. Zo'n twee à drie keer per jaar gaan wij één tot twee keer met deze machine over het veld heen. Dat heeft ook nog eens als positieve bijwerking dat je op die manier zuurstof in je veld binnenhaalt. Iedere cultuurtechnicus weet dat je door middel van het toelaten van lucht de organische stoffen in je top laag vermindert. Om ervoor te zorgen dat ik altijd op de hoogte ben van wat er gaande is in de kunstgraswereld verdiep ik me er twee keer per jaar in: in het voorjaar en in het najaar. Een dikke maand lang vraag ik aannemers langs te komen om me bij te praten, ik ga op bezoek bij fabrikanten en nieuw aangelegde velden, update mijn gegevens en werk mijn Excel sheets bij. Je moet van elkaar leren om een beter product af te kunnen leveren."

Stelling 2: Net als bij natuurgras moeten de doelgebieden van een kunstgrasvoetbalveld om de zoveel jaar vervangen kunnen worden.

De Koe: "Ik had het plan opgevat volgend jaar de doelgebieden op een paar velden te gaan vervangen. De slijtage is daar namelijk veel groter

dan op de rest van het veld. Of het mag van ISA Sport weet ik nog niet. Daarbij komt dat ik nu met het idee loop mijn kunstgrasvelden reeds na negen jaar te vervangen. Ik vraag mij af of het wel nut heeft een dergelijke diepte-investering te doen, als je enkele jaren later het gehele veld gaat vervangen. Ik weet dus nog niet of we het gaan doen."

"Voetballers van nu moeten geduld hebben en beseffen dat hun ergernissen meehelpen aan betere kunstgrasvoetbalvelden."

Stelling 3: De discussie rondom hockey was precies dezelfde als nu bij voetbal het geval is.

De Koe: "De discussie is niet hetzelfde, zij is anders. Allereerst moet ik kwijt dat ik de discussie rondom kunstgras bij hockey niet van dichtbij heb meegemaakt. Ik ga er wel vanuit dat ook daar in eerste instantie veel weerstand is geweest tegen de overgang naar kunstgras. Het grootste verschil met de discussie rondom voetbal is dat in het hockey tegenwoordig meer dan 99% van de wedstrijden op kunstgras plaatsvindt. Dat zal bij voetbal nooit het geval zijn. Ik denk dat hoogstens een derde van de velden ooit van kunstgras is. Tweederde van de wedstrijden zal dus op natuurgras gespeeld blijven worden, waardoor voetballers te allen tijde een vergelijking tussen beide kunnen blijven maken. Dat in tegenstelling tot de jonge hockeyers die niet beter weten dan dat er altijd op kunstgras is gehockeyd. Ik denk wel dat er bij de voetballers uiteindelijk meer acceptatie voor kunstgras zal ontstaan. Eerst was er alleen natuurgras, nu komen er steeds meer kunstgrasvelden en straks zijn we ook weer gewend aan die combinatie."

Stelling 4: De kunstgrasvoetbalvelden moeten beter worden!

De Koe: "Vanuit de sporter is het van groot belang dat de kwaliteit van de velden wordt verbeterd. Ik denk dat het ook gaat gebeuren. Mogelijk zullen we op zoek gaan naar een

andere soort infill of helemaal geen gebruik meer maken van infill. In plaats daarvan kunnen we kortere polen gebruiken of door middel van het gebruik van nylon voor meer verend vermogen zorgen. We zoeken altijd naar verbetering en zijn bereid daarvoor vaste waarden in een mat te laten vervallen. Zo is het lavarubber al bij bijna alle fabrikanten uit de onderbouw verdwenen. Wat ik vreemd vind, is dat ISA Sport tot op heden nog geen goede hercontrole van kunstgrasvoetbalvelden heeft ingesteld. ISA controleert het veld wanneer het net is aangelegd, maar daarna zie je ISA niet meer. Ik vind dat de controleurs na twee of drie jaar opnieuw langs moeten komen om het veld te herkeuren, met een op dat moment geldende kwaliteitseis. Natuurlijk moet die eis dan lager zijn dan op het moment van de eerste keuring - omdat het veld natuurlijk wel iets mag slijten - maar er moet een minimum grens gesteld worden waaraan een veld altijd moet voldoen met betrekking tot bijvoorbeeld demping, stuithoogte en vercompactering. Er kunnen in mijn ogen dus nog wel wat kwaliteitsinhaltslagen worden gemaakt. De vooruitstrevendheid van het stadsdeel Oost-Watergraafsmeer met betrekking tot het aanleggen van kunstgrasvoetbalvelden begint zich nu reeds uit te betalen, doordat steeds meer voetballers meer kunnen trainen. Daarnaast hebben de Amsterdamse clubs die bij ons spelen steeds minder te maken met afgelastingen. De kunstgrasvelden worden sowieso niet afgekeurd, terwijl de natuurgrasvelden steeds beter worden. Door het oprekken van begin- en eindtijden en het instellen van een avondcompetitie kunnen wij naast de bestaande 389 voetbalteams nog makkelijk 10% extra teams kwijt. Ik wil daarbij ook graag kwijt dat de KNVB graag wil meedenken om ervoor te zorgen dat de velden intensiever bespeeld kunnen worden. Het komt allemaal goed met het product kunstgrasvoetbalvelden. Ik heb namelijk vertrouwen in het product kunstgras. Er zijn veel marktpartijen die enorm goed onderzoek doen. Zelfs de universiteiten van Twente en Gent worden ingezet om te komen tot betere velden. De voetballers van nu moeten dus geduld hebben en beseffen dat hun ergernissen meehelpen aan betere kunstgrasvoetbalvelden."